

Mehmet Şevket Eygi: Tıp, endüstri haline gelince sağlık çöker!

Ömer Çakkal

Gazeteci-yazar Mehmet Şevket Eygi, dindar kesimin nadir aristokrat isimlerinden biri olarak bilinir. Galatasaray Lisesi ve Ankara Siyasal mezunu olan Eygi'nin İslami hayat, mimari, sanat, edebiyat ve kültür üzerine gazete yazıları, konuşmaları ve kitapları her dönem ilgiyle takip edildi. Dindar çevrelere bu alanlarda sert eleştiriler yönelten Eygi, yeni sayımızın röportaj konduğu oldu. Kendisi ile daha çok hastalıklar, hastane mimarisi, doktor-hasta ilişkileri ve iletişimi üzerine sorular yönelttik. Hem politika yapımcıların, hem hekimlerimizin, hem de genç hekim adaylarının Eygi'nin eleştirisi ve uyarılarına kulak kabartmasında fayda var.

“Bugünkü millî eğitim; ideolojik, miadını doldurmuş, müflis bir eğitimdir”

İlk, orta ve liseyi GS Lisesi'nde, Mekteb-i Sultani'de okudunuz. Röportajımızı dünden bugüne getirmeye çalışırsak, temel olarak baktığınızda günümüz eğitimi ile o dönemki eğitimin arasındaki farklar nelerdir?

Çocukluğumda ve gençliğimde Türkiye'de çok az sayıda lise veya lise dengi okul vardı ama öğretim kadroları ve seviyeleri çok yüksekti. Günümüzde nice-lik, sayı çokluğu var, lakin nitelikte vasıf ve keyfiyette (nadir istisnalar dışında) dehşet verici bir gerilik, düşüklük, yetersizlik, cahillik, kültürsüzlük, noksanlık görülüyor. Eski öğretilerin bir kısmı çok kaliteliydi. Meselâ GS Lisesinde Nihat Sami Banarlı, Orhan Şaik Gökyay, Ahmet Kudsi Tecer ve daha nice seçkin ve kudretli şahsiyet-

ler edebiyat öğretmenliği yapardı. 1940'lı yıllarda, Sivas ortaokulu öğretmeni Vehbi Cem Aşkun'un yayımlanmış olduğu iki ciltlik Sivas Folkloru adlı kitap o zamanın kalitesini gösteren çarpıcı bir örnektir. Bugün binlerce lise var ama vasıflı ve güçlü lise eğitimi yok.

Medenilik, kentlilik kültürü, kentli olmak, medeniyet tasavvuru; üzerine en çok düşünüp yazdığınız konular. “Türkiye Müslümanlarının dini, İslami ve kültür seviyesi çok düşük” diyorsunuz. Dünden bugüne bu konularda bir ilerleme gözlemliyor musunuz? Bir de bu sorun sadece Müslümanların sorunu mu? Hristiyanlarda, Yahudilerde, diğer dinlere mensup kişilerde de bu sorunlar yok mu?

İspanyol filozof Jose Ortega y Gasset'in “Kitlelerin İsyanı” adlı kitabında belirttiği gibi dünyada bir kültür ve medeniyet gerilemesi görülüyor ama bizim dışımızdakiler paraşütle düşerken, yarı tutan frenlerle pompa yapa yapa yokuş aşağı giderken biz paraşütsüz frensiz düşüyoruz. Şu günlerde Fransız liselerinde bakalorya imtihanları heyecanı yaşanıyor. Biz de eskiden olgunluk imtihanı vardı, şimdi yok. Türkiye'nin liseleri çağ seviyesinde genel kültür, yüksek seviyede edebiyat, tarih ve felsefe kültürü veremiyorsa; millî kimliği koruyamıyorsa o ülke batmış demektir. Sadece maddî kalkınma ile betonî imar ile para zenginliği ile ayakta durmak mümkün değildir. Eğitim meselesi, Türkiye'nin birinci meselesidir. Bu meseleyi gündemden çıkartmak intihar olur. Ülkemizin yüksek kültürü İstanbul kültürüdür. Bu kültürü yitirir, onun yerine kırsal kesim ve taşra kültürünü hâkim kı-

larsak, dejenere olmaktan kurtulamayız. İşin başı eğitimidir. Rasgele eğitim değil, gerçek millî eğitimidir. Bugünkü millî eğitim kesinlikle millî değildir. İdeolojik, çaptan düşmüş, miadını doldurmuş müflis bir eğitimidir. Sayısız gökdelenler, AVM'ler, havaalanları, köprüler, limanlar, rezidanslar yapılıyor ama bir tane evet bir tane bile, İngiltere'nin Eton Koleji ayarında vasıflı ve üstün lise açılmıyor.

“Her çirkin bina, bir şiddet hareketidir”

Eski İstanbul kartpostallarda kaldı. Şehrin dününü de bilen, yaşayan biri olarak bugünkü hali size neler düşündürüyor? Bu kadar Avrupa milleti şehirlerine sahip çıkabilmişken bir bizim bu kadim şehrimizi mahvetmemizin nedeni ne olabilir?

İstanbul'un bugünkü hale gelmesinin sebeplerini anlayabilmek için yüksek ve derin düşünürlerin, tarih felsefecilerinin, dünya çapında estetiklerin fikir ve görüşlerini öğrenmek gerekir. Bunlardan biri olduğum iddiasında değilim ama İstanbul konusunda şunları söyleyebilirim: Biz kendi kimliğimizin ve kültürümüzün medenî insanları olabileceydik, İstanbul bu duruma düşmezdi. İstanbul'u bugünkü hale, medenî düşmanlar bile getiremezdi. Bu ancak vandalların, gözü para hırsıyla dönmüş rantçıların işidir. Şehrin şu anda nüfusu 30 milyonu aşmıştır, daha da çoğaltılmaktadır. Büyük bir zelzeleden sonra yahut ateşleri Türkiye'yi de saracak bir savaşta şehrin işi bitiktir. Medenî bir şehrin en az üçte bir bölümünün parklar, korular, bahçeler, yapay göller ile kaplı olması gerekir... Mısırlılar İskenderiye'ye

8 milyon kitaplık muhteşem bir kütüphaneye kazandırdılar. Peki, İstanbul'un niçin böyle bir kütüphanesi yok? Medenî Avrupa şehirlerinde, içlerinde hâlâ ikamet edilen 300 yıllık tarihî evler var da bizde niçin yok? İstanbul bize 1453'te emanet olarak verilmişti. Bu emanete riayet mi ettik, hıyanet mi? Size, merhum Çelik Gülersoy'un 2003 senesinde Radikal Gazetesi'nde yayımlanan röportajından bir sözünü nakledeceğim: Bu İstanbul'u, Türklere bırakmayacaklar. Gelecek ve geri alacaklar...

İstanbullu olmak ve İstanbul hemşehriciliği üzerine de görüşlerinizi almak isteriz. Trabzonlu, Antep'li, Sinoplu kentine sahip çıkarken, İstanbul'un şehri sahiplenmemesinin nedeni nedir? Kimileri bu durumu, "Burası metropol, küçük şehirlerden gelenler sahiplenmiyor" diye açıklıyor. Peki, ama New York, Tokyo, Paris, Londra gibi metropollerden farkı ne İstanbul'un? Oraya da küçük şehirlerden göçler oluyor ama bir kentlilik bilinci orada var da bizde neden yok?

Çocukluğumda İstanbul'un nüfusu bir milyondur. Otuz misli göç alırsa elbette kimliğini, özelliklerini, kültürünü yitirir. Eskiden İstanbul'a gelenlerin yeterli kısmı İstanbullu olabiliyordu. Bu, artık mümkün değildir. İstanbul'un bünyesinde Sivaslar, Erzincanlar, Karşlar, Malatyalılar ve daha nice şehirler vardır. Maddî bakımdan zengin olmakla iş bitmiyor. İstanbul kültürünü, ahlakını, nezaketini, inceliğini, kibarlığını, görgüsünü nasıl kazanacaktır? Çocukluğumda bu şehrin kibar halkı, günlük hayatta en çok şu üç kelimeyi kullanırdı: Efendim... Teşekkür ederim... Estağfurullah... Bunlar kaldı

mı? Eskiden İstanbul'da yeterli sayıda beyefendi, hanımefendi, küçük bey, küçük hanım vardı. Nereye gitti onlar? Bir şehrin trafiğine bakınız ve not veriniz. Medenî bir şehrin medenî sakinleri, yeşil ışık yanar yanmaz kornaya basmazlar. Basılıyorsa orası magandalar kentidir.

"Ülkemiz edebiyat ve mimari bakımından tam bir çukura dönmüştür"

Bugünün ev ve cami mimarisi hakkında görüşlerinizi kamuoyunda biliniyor. Biz, Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi olarak bugünün hastane mimarisi hakkında görüşlerinizi merak ediyoruz. Bilhassa Osmanlı dönemi şifahane mimarisi ile kıyas yapmak gerekirse neler söylersiniz? Bir de bugünün hastane mimarisi, hastanın psikolojisine ne derece uygun, ne derece değil?

Her çirkin bina bir şiddet hareketidir. Güzel binalara bakanların içi açılır. Çirkin, gudubet, kasavet verici binalara bakanların ise içi kararır. Ülkemiz edebiyat ve mimari bakımından tam bir çukura dönmüştür. Belki Norveç'te olur ama Türkiye'de hüsnühat sanatını, klasik Türk musikisini, Abdülkadir Merağî'yi, tasavvuf kültürünü bilmeyen mimarlar güzel proje çizemez. İtalya'da gerekmez ama Türkiye'de bir mimarın yüksek olabilmesi için Fuzulî'yi okuması ve anlaması gerekir. Fuzulî'den kopmuşların çizdikleri projeleri görüyoruz. Türkiye hastahaneleri Selçuklu, Beylikler, Osmanlı mimarisinden, kervansaraylardan ilham alınarak yapılmalıdır. Altın oransız bir hastanede şifa bulmak zordur.

"Türkiye'nin liseleri çağ seviyesinde genel kültür, yüksek seviyede edebiyat, tarih ve felsefe kültürü veremiyorsa; millî kimliği koruyamıyorsa o ülke batmış demektir. Sayısız gökdelenler, AVM'ler, havaalanları, köprüler, limanlar, rezidanslar yapılıyor ama bir tane evet bir tane bile, İngiltere'nin Eton Koleji ayarında vasıflı ve üstün lise açılmıyor."

Sizce ideal bir sağlık kurumu nasıl olmalı?

İdeal sağlık kurumunun ana özellikleri şunlar olmalıdır: İnsan fıtratına uygun olacak, hastalara müşteri gözüyle bakılmayacak, ana gayesi para kazanmak olmayacak, yüzde 51 koruyucu tıp, yüzde 49 tedavi yolunda hizmet verecek, ilaç fabrikalarını zengin etmek için çalışmayacak, genel ahlaka ve tıp etiğine yüzde yüz bağlı olacak, çeşitli tıp ekollerinin müttesiplerini çalıştıracak.

Memleketimizin, insanlığın sağlığını nasıl görüyorsunuz? Ülkemizde son 10-12 yılda sağlıkta önemli değişiklikler oldu. Bugünün hastaneleri, bugünün sağlık sistemi hakkında ne gibi yorumlarınız olur?

Sağlık durumumuzu son derece kötü görüyorum. Tıp ve ilaç sanayii bir sektör olmuştur. Hasta ikinci plana atılmış, yerini müşteri almıştır. Gereksiz yere pahalı tahliller yaptırılmakta, lüzumsuz ilaçlar yutturulmaktadır. Yine hiç gereği olmadığı halde ameliyatlara başvurulmaktadır. Tıp, endüstri haline gelince sağlık çöker. Bu konularda Dr. Ahmet Rasim Küçükusta'nın yazılarının okunmasını tavsiye ederim. Tıbbi inkâr etmemekle birlikte, modern Tıp kilisesini inkâr ediyor, başta İslam tıbbi olmak üzere paralel yumuşak tiplara dönülmesini istiyorum. Hastaların yürüyerek gittiği, muayeneden sonra sedyelerle taşındığı bir tıp sistemi insanî ve İslamî olamaz.

“Tıp, öğretmenlik gibi zenginleşilmeyen bir hizmet branşı olmalıdır”

Teşekkür ederiz. Peki, kişisel sağlığınız ne durumda? 60 ve 70’li yaşlarınızı nasıl geçirdiniz? Kronik bir rahatsızlığınız, kullandığınız düzenli ilaçlar, gördüğünüz tedaviler var mı?

Elhamdülillah iyiyim. Şekerim yüksek ama ensüline bağımlı değilim. Kalbi tanzim eden Beloc ilacından başka düzenli ilaç kullanmam. Daha çok bitkisel ilaçlar kullanırım. Zeytin yaprağı ekstresi, tarçın, ekinezya, ginseng vs. gibi. Dizlerimde kireçlenme var ama ayakta namaz kılabilirim. Gözümün birinde epey kayıp var. Zihnim açık, aklım berrak... Yürüyorum, elimi ayaklarımı kullanabiliyorum, seyahate çıkabiliyorum. Şükürler olsun. Yaşlıktan ileri gelen birtakım arızaları, güçsüzlükleri şikâyet konusu yapmayı nankörlük kabul ederim.

Bu rahatsızlıklarını nasıl değerlendiriyorsunuz? Hastalıklar imtihan vesilesi midir?

Hastalıklar da sağlık da, zenginlik de, fakirlik de her şey imtihandır. Şeyh Abdülhakim Arvasî Hazretleri “Elhamdülillahî âla külli hal, sivel küfri ved’dalal” sözünü vird-i lisan edermiş. Küfür ve dalalet dışındaki her hale, Allah’tan sıhhat, selamet ve afiyet dileyerek sabretmek, hamdetmek gerekir.

Hem karakter, hem mesleki açıdan sizce ideal hekim nasıl olmalıdır?

Merhum Prof. Dr. Ahmet Yüksek Özemre'nin “Hasretini Çektiğim Üsküdar” adlı kitabında; biri Türk, diğeri Yahudi iki doktordan bahsedilir.

Sultantepli Sibgatullah Bey ile Amon Efendi... Bunların ikisi de, fakir hastaları muayeneye gittiklerinde, yazdıkları reçeteyi dürüp bükerek hastanın yastığı altına koyarlarımış. Fakir aile, “Doktor Bey, borcumuz ne kadar?” diye sorduğunda, “Bu sefer ücret almayacağım” derlermiş. Gittiklerinde reçete açılmış ve içinden ilaç parası çıkarmış. Doktor dediğin böyle olmalı. Müslüman tıp talebelerine, Prof. Ahmed Güner Bey'in “Süheyl Ünver” hakkındaki kitabını mutlaka okumalarını ve onun gibi bir doktor olmalarını önemle tavsiye ediyorum.

Eski hekimlerden tanıdıklarınız var mı? Örnek gösterebileceğiniz yönleri neler?

Merhum Ayhan Songar Bey, Adapazarlı merhum Dr. Ahmet Baytuz, Dr. Asım Taşer Bey, Prof. Süleyman Yalçın, has Nurculardan merhum Emrullah Nutku Bey, Ayvansaray'da Dr. Remzi Sakarya, Dr. İsmail Niyazi Kurtulmuş ve daha niceleri... Onlar tüccar doktor değildi. Onların gözünde para birinci planda yer almazdı. Onların müşterisi yoktu, hastaları vardı. Onlar insan doktorlardı.

“İslam’ın beslenme sistemine ve kanaate dönülmezse çöküş kaçınılmaz”

Osmanlı döneminin sağlık hizmetlerinde dini hassasiyetler ve sağlık eğitimi kurumları hakkında da görüşlerinizi almak isteriz.

Müslümanın dini İslam'dır, medeniyeti İslam'dır, hayat tarzı İslamîdir, tıbbi da İslam'dır. Rasulallah Efendimizin kurucusu olduğu İslam tıbbi, tıp sistemlerinin en iyisi ve insan yapısına en uygun olanıdır. Türkiye halkı İslam'a uygun bir hayat sürse hastaların sayısında büyük azalma olur. Lakin bu işimize gelmez. Çünkü İslam tıbbında acıkmadan sofraya oturmak yoktur. Sofradan, doymadan önce kalkmak vardır. Yeme içme konusunda israf eden bir toplumun sağlıklı yaşama şansı yoktur. Osmanlılar Müslümanca yaşadıkları müddetçe sağlıklı ve güçlü olmuşlar, tıkinmaya başlayınca gerileyip yıkılmışlardır.

Müslümanlar açısından hasta - hekim ilişkisi, iletişimi nasıl olmalıdır?

En iyi tıp, koruyucu tıptır. Müslüman doktorun hastası vardır, onlara müşteri olarak bakmaz. Tıp, öğretmenlik gibi zenginleşilmeyen bir hizmet branşı olmadıkça düzelme ve islah olmayacaktır.

Kendi hayatınızdan hekim-hasta iletişimine yönelik hatıralarınız var mı?

Çok sayıda doktor dostlarım, ağabeylerim, tanıdıklarım oldu. Onların hastaları olmak istemem. Hastalanırsam elbette

muayene olurum ama öncelikle dostluk, ağabeylik, arkadaşlık...

Çok teşekkür ederiz efendim. Peki, temizlik alışkanlıkları, sağlıklı beslenme, temiz ve helal gıda, günümüzün beslenme alışkanlıkları ve Müslüman toplumların beslenme profili hakkında neler söylersiniz?

Müslüman halkta büyük bir yabancılaşma görülüyor. Müslümanız diyoruz ama Müslümanca yaşamıyoruz, yemiyoruz, içmiyoruz, giyinmiyoruz. Bugünkü yeme içme alışkanlıklarımız, aldığımız gıdalar ve meşrubat sağlığa uygun değildir. Sadece, bembeyaz ekmeği tüketimi bile uzun vadeli bir intihardır. Günde 5 milyon ekmeğin çöpe atıldığı bir ülkenin iflah olacağını sanmak büyük bir felaket olur. İslam'ın beslenme sistemine, tevazu ve kanaate dönülmezse çöküş önlenemez.

“Eskiye nispetle en fazla artan hastalıklar, ruh ve akıl hastalıklarıdır”

Dünden bugüne Anadolu’da yaşanan ciddi salgın hastalıklar hakkında neler söylersiniz?

Çocukluğumda Türkiye'nin kırsal kesimi fakir halktan müteşekkildi. Sıtma, verem, frengi ile kırılıyordu. Şimdi kanser, diyabet, kalp hastalıkları aldı yürüdü. Fakirliğin ayrı hastalıkları var, zenginliğin ayrı hastalıkları. Eskiye nispetle en fazla artan hastalıklar ruh ve akıl hastalıklarıdır. Resmî ideoloji devrimleri halkın maddî mânevî sıhhatini berhava etmiştir. Kur'an'dan uzaklaşan Müslümanlar hasta olur. Çünkü Kur'an şifadır.

Günümüz hız-haz toplumunun iletişimsizliği hakkında neler söylersiniz?

Bugün bütün insanlık hastadır. Bilhassa ruh ve akıl bakımından... Dünyada on küsur ayrı medeniyet var ama Batı medeniyeti her yere hâkim olmuş durumda. Batı medeniyeti insan fitratına aykırı bir medeniyet olduğu için hastalık, dengesizlik, fitne, fesat ve savaşı da kaynağı durumunda. Bir buçuk milyarlık İslam âlemine gelince; ümmet birliğini yitirdiği ve âdil, râşid, muktedir bir İmam'a biat ve itaat etmediği için Batıdan gelen bütün maddî ve manevî hastalıkların saldırsına maruz kalıp perişan olmuş durumda. Batı; parayı, zenginliği, konforu, zevki, hazzı, hızı ana değerler olarak kabul etmiştir. Müslümanlar da, Batılılar sıçan deliğine girseler, peşlerinden girecek kadar onları taklit ettikleri için hasta, huzursuz, dengesiz olmuşlardır. Kendimize, İslam'a dönmemiz lazım ama onu da yapmıyoruz. Dünya sarhoşlarının, ayakta uyuyanların uyanmaları çok zordur. İslam dünyası mâneviyat Selahaddinlerine, Şamillerine muhtaçtır...

Toplumumuzun lügati, dili ve üslubu geçmişten bugüne çok değişti. Argo ve küfürlü konuşma, sizce nasıl bir kültür ve ruh halinin göstergesi?

Bir kimsenin ne mal olduğunu anlamak için onun lisanına bakmak yeterlidir. "Efendim" yerine "Aha, Oha" diyenler medenî vatandaş olamaz. Eskiden "Üslûb-i beyân, aynıyla insandır" denirdi. Kibar Osmanlılar babalarına "Benim veliyy-i nimetim muhterem pederim hazretleridir" dermiş. Şimdi bazıları "Lan buba bel!" diyor. Hep argo konuşan insanlar argo insanlardır.

Ailenin toplumsal alandaki zayıflayan gücü etkisi üzerine düşünceleriniz neler?

Toplumumuzun temeli fert değil, ailedir. Aile yıkılınca Türkiye yıkılır. Yeni Medenî Kanunumuz (eskisi de öyleydi ya!) aileyi yıkıyor. Bu kanunda aile reisi yoktur. Zina suç olmaktan çıkartılmıştır. Boşanmalar anormal şekilde artmıştır. Karısına kızıp "Yeter artık!" diyen kocalara evden uzaklaştırma cezası verilmektedir. Kadın hakları, kadın özgürlükleri perdesi ardında aile yıkılıyor ve biz seyrine bakıyoruz.

Küresel obezite salgınına nasıl değerlendirirsiniz?

Dünya, şu 7 milyarlık insanlık âleminin sofrasıdır. Zengin ve obur insanların bir kısmı bu sofrada ihtiyaçlarından fazla yerse bir kısım insanlar aç kalacaktır. Fazla yiyecekler obez olacak, çeşitli vahim hastalıklara yakalanacak, aç kalanlar da perişan olacak, sürünecek ve bir kısmı ölecektir. İslam dini ve medeniyeti yemek için yaşamak değil, yaşamak için yemek prensibini kabul eder. Peygamberimiz (Salat ve selam olsun ona) "Perhiz sağlığın ve tedavinin başıdır" buyurmuştur. Toplumumuzun bir kısmı çılgınlar gibi yiyor, birileri için yemek de statü olmuştur. İstanbul'da bir kişinin bir öğünde 850 liraya yemek yediği bir lokanta açılmış... Hastalık!

Bağımlılığa "kölelik" diyorsunuz. Sizce sigara, alkol, uyuşturucu, teknoloji, internet, alışveriş bağımlılıklarının kölelik listesindeki yerleri nedir?

Bütün kötü alışkanlıklar, ilerleye ilerleye kölelik haline gelir. Toplumumuz cep telefonu konusunda köleşmiştir. Cep telefonu bir ihtiyaç olmaktan çıkmış, bir statü haline gelmiştir. Bütçesi müsait olmayan bir genç, 3 bin liraya telefon almış ama cebindeki kalem (o da varsa) bir liralık. Zavallının not alacak küçük, zarif bir defteri bile yok. Kötü yayınlar yapan televizyon kanallarını seyretmek, sabah akşam lüks otomobile tek başına evden işe işten eve gidip gelmek, marka manyağı olmak, cemaat partisi

tarikât holiganlığı yapmak... Bunlar hep köleştirir...

Dünya Sağlık Örgütü sağlığı, "fiziksel, ruhsal ve sosyal bakımdan tam iyilik hali" olarak tarif ediyor? Bu tarifi nasıl değerlendirirsiniz?

İyilik göreceli bir kavramdır. Bir ateist, materyalist, agnostik için iyilik olan Müslüman için olmayabilir. İslam'da bütün iyiliklerin, doğruların, güzelliklerin kaynağı Kur'an, sünnet ve şeriattir. Bu üç ana kaynak ve değere aykırı iyilikler iyilik değil, kötülüktür. Bir Müslüman için maddî ve manevî sağlık; İslami kriterlere, hükümlere, ölçülere uygun haldir, hayat tarzıdır.

"Ecdadının Türkçe mezar kitabelerini okumaktan aciz cahiller mi aydın?"

Röportajımızın son bölümünde 3 farklı konuda görüşlerinizi almak istiyorum. Ülkemizde dindar ya da seküler hayat süren, sağcı ya da solcu, etnik kimlikleri farklı aydın-entelektüel kesimi üzerine bir sorum olacak. Bugünün aydınları toplumumuzun temel değerlerini tanıyor, toplumun tüm kesimlerinde yankı bulacak fikir ve görüşler sunabiliyorlar mı?

Affınıza sığınarak, Türkiye'de aydınlar bulunduğu fikrinizi kabul edemeyeceğim. Türkiye'mizde (varsa) üç veya beş kişiden fazla aydın yoktur. Ötekiler kendilerini aydın sanan, fakat aydın olmayan kimselerdir. Bendeniz kendime aydın demekten hayâ ederim. Okuryazar bir kimseyim, o kadar. Aydın olabilmek için birtakım şartların olması gerekir. Bunlardan biri muhalif olmaktır. Siyasî muhalefeti kastetmiyorum. Kültürel ve sosyal muhalefet... Aydın kişi ülkesindeki, dünyadaki, insanlık âlemindeki bütün kötülüklerle muhalif olan, onlara seviyeli bir şekilde isyan eden kimsedir. Vaktiyle aydın olmanın şartlarıyla ilgili birtakım yazılar kaleme almıştım. Ecdadının Türkçe mezar kitabelerini okumaktan aciz cahiller mi aydın olacak?

İlk, orta ve lisede Fransızca eğitim aldınız. Sizce gençlere yabancı dil ne kadar lazım?

Galatasaray mektebinde derslerin bir kısmı Fransızcadı. Fransızca öğrenmenin kültür bakımından çok faydasını görmüşümdür. Yabancı lisanlar, dünyaya açılan büyük, orta veya küçük pencerelerdir. 1960'lara kadar Fransızca, dünyada hâkim dil idi. Şu anda onun yerini İngilizce aldı ama Fransızca yine de önemini kaybetmedi. Türkiye'nin bugünkü eğitim ve kültür seviyesi karşısında, gençlerimizin mutlaka İngilizceyi öğrenmelerini tavsiye ederim. Lakin... Yazık ki, yabancı dili iyi öğrenilebilir için

kendi ana dilinin edebiyatını iyi bilmek gerekir. Türkçeyi iyi bilmeyenlerin iyi İngilizce, iyi Fransızca veya Almanca öğrenebilmeleri çok zordur. İngiltere eğitim sisteminde okullarda 70 bin kelime tedavül ediyormuş. Bizde ise bu rakam, çoğu bilimsel terimler olmak üzere 9 bin imiş. Harf inkılabı, onun ardından Türkçenin devlet terörü ile sadeleştirilmesi, arı duru zayıf bir dil haline getirilmesi bizim kültür ve eğitim açısından belimizi kırmıştır. Param olsa, yatırım yapılmaya layık bir gencimiz için 250 bin lira harcayarak zengin Türkçe, onun yanında yine 100 bin dolar harcamak suretiyle İngilizce öğrettirirdim.

Son soru: Mısır, Suriye, Irak'ta yaşananlar hepimizi üzüyor. Osmanlı'dan sonra orta yerde kalmış bir birlik sorunu var. Türkiye'nin bu birliğe katkı sunma meselesi sizce nereye varır?

Osmanlı, duraklama, gerileme ve yıkılış devirlerinde, mükemmel olmasa bile bir İslam devleti idi. Bütün İslam ülkelerini kapsamasa bile İttihad-ı İslam'ı temsil ediyordu. Osmanlı sonrası bilhassa Ortadoğu'da gök kubbe Müslümanların başına çöktü. İslam dünyası bugünkü kültür ve medeniyet seviyesi ile bugünkü tefrika ile bugünkü bedevî zihniyet ile birleşemez. Bu birleşme için ne yeterli niyet, ne de yeterli irade var. Müslümanların birleşebilmesi için Selahaddinlere, İmam Şamillere, Emîr Abdülkadirlerle muhtacı. Nerede onlar?